„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
За Угарску, Србију Црну Гору и друге стране земље.

на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23.50	„
на чет. год.	К 8·50	11.—	„

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 32. У Новом Саду, у петак 14. (27.) фебруара 1914. Година XXX.

Дебрецински атентат.

Пре неки дан је, као што смо јавили, прсла у Дебрецину паклена машина, која је неколико људи тешко озледила, тројицу на комаде разнела, и узбунила целокупно јавно мишљење у Угарској. Узбуна је сасвим разумљива: у Угарској је било до сада огорчене борбе, у сабору је чак и на грофа Тису пуцано, али се још није оперисало са екразитом. Сада су пак и у Угарској почеле праскати бомбе, као оно до скора у револуционарној земљи Македонији. То је свакако почетак нове ере у политичкој борби у Угарској, а појава толико значајна, да не може остати незабележена.

Нас је, морамо признати, крвави атентат необично изненадио, и ако нам није било непознато, да је у унутрашњости Угарске незадовољство. Знајући за незадовољство, ми ипак нисмо ни помишљали, да ће доћи до терористичке акције, те ту акцију нисмо никако очекивали.

Морамо рећи и то, да уз то, што терористичку акцију нисмо очекивали, таку акцију нисмо ни желили, те да нам дебрецински атентат није пријатан. Није нам ни најмање мило — то отворено признајемо — да се од наше отаџбине Угарске прави Македонија, у којој су, у осталом, екразитске операције већ престале.

Ми се, истина, борбе не одричемо, ми смо је водили и водићемо је, но нама је милија легална борба од свега и свачега. Признајемо чак и то, да бивамо неправдама и огорчени, али никада на терористичку акцију нисмо ни помишљали. Терористичка акција, у осталом, није за културне државе, а и очевидно је, да не може имати повољних практичних резултата. Напротив та акција погоршава правилну и легалну политичку борбу, те је осуђује за неуспех.

Уверени смо такођер, да исто гледиште имаду и остале националистичке странке, па и румунска, о којој смо више него убеђени, да је у овоме атентату чиста као суза. Румунски су прваци дакако велики родољуби, но колико је велико њихово родољубље исто је толико јака и њихова политичка трезвеност. Они су од екразитске акције далеко, као што је далеко небо од земље, што, у осталом, и један део мађарске јавности сасвим отворено признаје.

Повољна је појава и то, што прасак паклене машине у Дебрецину није меродарне факторе у Будимпешти померио из равнотеже, те су крвавоме атентату дали значај, који не шкоди послу око започетог споразумевања са народностима. Инспирована штампа одбија, да су творци атентата домаћи Румуни, и доводи га у везу са заграничним терористама, који као желе, да поремете правац инаугурованога споразумевања.

Ми не знамо, ко су творци дебрецинскога атентата, па може бити, да он води и заграничо порекло, па ако је тако, и ако је истина да се атентатом хтело погоршати стање споразумевања, онда меродавни фактори ваља још озбиљније да прегну око споразумнога посла. Ако је заграничним непријатељима краљевства угарског стало до тога, да Угарску изнутра разједају неспоразуми и незадовољства, те невгоде мора да су врло крупне а за непријатеље Угарске мила ствар, та меродавни ваља да је радикално санирају. Злурадим непријатељима ваља избити оружје из руку те треба створити стање наравно и споразумно.

Нема никакве сумње, да се у акцији за наравним унутрашњим стањем у Угарској не могу и не сму Срби игноровати, те да се и о њиховим оправданим захтевима мора повести озбиљан рачун. Ми имамо гравамина, а један међу овима, у последње време, толико стрчи, да је већ последњи час, да се скине са дневнога реда. Мислимо нашу народно-црквену автономију, која је незаконито укинута, а коју чим пре ваља на легалну основу поставити. Решење тога питања није измишљање барута, и питање је сасвим просто и сасвим разумљиво: Србима ваља њихово законито право вратити!

S.

МИЛИЈАРДА ЗА НАОРУЖАЊЕ.

Француска ће ове год. утрошити милијарду и по круна на наоружање и спрему војске.

Београдском „Балкану“ пишу 4. о. м. из Париза ово:

Данас је у седници Коморе извештач војног одбора саопштио, да ће влада, у место што је тражила у први мах 860 милиона на војне сврхе, сада тражити 1410 милиона, да би могла развити војску у духу новог војног закона о одбрани земље. Оружања узимају све страшније форме, буџетске цифре војених ресора, које су се до сада у већини држава кретале испод милијарде, изузев Русије и Енглеске, која на своју флоту од почетка ере дреднота годишње издаје више од милијарде динара — прекорачује од године 1913. сваку границу и за сад још није могуће сагледати, да ли ће и са које стране бити ускраћено ово лудило наоружања. Силно скакање војних ефектива у мирно доба у Немачкој, Француској и Русији, осигурава овим државама још у мирно доба војене масе од по 800.000 одмах употребљивих бораца, и смањује на тај начин нужну пред рат мобилизацију, тако, да се о овим државама може говорити као о правим војним државама, јер оне могу и без мобилизације резерава да отпочну рат, па и да га воде.

У Немачкој има данас под оружјдм 750.000 људи, у Француској 880.000, а у европској Русији 1 милијон и 300.000 људи. Ако бројно стање мирнодобских кадрова двојног савеза и тројног савеза срачунамо, дођићемо до нечувене цифре од 3,800.000.000 војника. А да одржање, обука, наоружање и одевање толиких маса стаје грдних сума новаца, то је и сувише јасно.

Највећа напрезања ради повећавања ратне готовости и јачање одбране земље чини непосредно Француска. Она се вратила трогодишњем року службе, и то је овај корак учинила у времену, кад се друге државе у интересу привредне снаге решавају на скраћивање рока службе у војсци. Повратак ка трогодишњем року у Француској је одлучен, и ако ово делује врло штетно и на индустрију и на привреду и на све остало. Закон је ступио на снагу 24. јула 1913. год. Целокупна војна обавеза служења повишена је од 25 на 28 година. А како је намера, да се при прелазу ка трогодишњем року најстарија класа у кадру задржи, наишла на велико незадовољство чак и у војсци, то су одлучили, да се ступање у војску врши у 20 у место 21 години, те су на тај начин прошле јесени регрутоване две класе регрута, а тиме је постигнут онај жељени резултат, само на други начин. На овај начин француска војска је порасла за читав један регрутски контингенат, који обично износи 187.000 људи са оружјем и око 6970 помоћних трупа. О апсолутној употребљивости двадесетогодишњих регрута моћи ће се дати права оцена, када се тек буде знало, колико ће од њих моћи издржати напоре службе. На овај начин данас француска мирнодопска војска броји 880.000 војника и већа је дакле од Немачке са 100.000 људи.

Колики ће терет пасти на француски народ види се из рашћења буџета за 1913. и 1914. годину. Буџет за 1913. годину тражио је за војску 933 милиона. А уз то су још тражени ванредни кредити у суми од 860 милиона. Данас је тај буџет повећан на једну и по милијарду франака. А осим ове суме доћи ће извесно нови ванредни кредити.

Од већих позиција војног буџета пада у очи, да се на поправку и усавршавање ратног материјала тражи 753 милиона. До сада се сматрала војна индустрија Француске као врло добра, а њени топови на Балкану показали су велике особине. Поред повећања тешке артилерије, израдиће се и лаке хаубице.

Немачка је у 1913. год. издала на војску и марину 1.600.000.000 франака. На овај начин премије за осигурање светског мира све више скачу.

ЊЕГОШЕВА ПРОСЛАВА У ЗАГРЕБУ.

*** **Загреб**, 12. фебруара.

Припреме за прославу стогодишњице рођења Петра *Петровића Његоша* у главном су већ готове. Разаслани су позиви свима културним друштвима и свима областима Југославијиним да пошаљу своје репрезентанте. Позвана друштва у великом се броју одазивају било шаљући своје репрезентанте било шаљући добровољне прилоге. Тако исто, послани су позиви у појединим личностима, које се, такође, у великом броју одазивају. Будући да се Одбору приличан број позива повратио, због погрешне адресе, умољавају се сви они, који желе учествовати код прославе саме, да изволе још за времена рекламовати позив у пословници српског акад. друштва *Његуш*, Загреб, Прерадовићев трг бр. 8.

Ток је прославе већ дефинитивно одређен и тећи ће овим редом:

У 9 сати је помен у срп. прав. цркви. Држи проповијед југословенски бесједник г. др. Никола *Велимировић*. Тема је његове проповиједи: *Трагедија вјере и Његош*.

У 10 сати прије подне у дворници Српског Сокола, Боговићева ул. бр. 7. свечана академија.

1. Отвара академију г. Гавро *Милошевић*, предсједник српског акад. друштва *Његуш*;

2. *О Његошу као младићу*, говори г. Павле *Поповић*, проф. београдског универзитета;

3, *Његош и Хрвати и ондашња српска струја према илиризму*, говори г. др. Ђуро *Шурмин*, проф. загребачког универзитета;

4. *Његош и Срби према Словенима*, говори г. др. Фрањо *Илешић*, доценат загребачког универзитета.

5. *Његошев национализам*, говори г. др. Никола *Велимировић*.

6. *Словенац, Срб, Хрват*, пјева хрв. акад. пјев. друштво *Младост*, словеначко пјев. друштво *Славец* и срп. акад. пјев. друштво *Балкан*.

На вече *тачно* у 8 и по сати у свима дворницама Хрватског Сокола и Кола *Југословенска Бесједа* уз суделовање г. Марка *Вушковића*, Јосипа *Павића*, Ернеста *Краша*, те Хрв. акад. пјев. друштва *Младост*, Словеначког пјев. друштва *Славец*, Српског Пјевачког Друштва и Српског акад. пјев. друштва *Балкан*.

Осим тога што се програм Југословенске Бесједе одликује необично бираним садржајем, сама Југословенска Бесједа биће посве у националном тону и југословенском стилу организована.

Послије бесједе слиједи комерс и игранка.

Југословенска јавност показала је у последње вријеме, да у случајевима, гдје се ради о великој манифестацији југословенских тенденција, зна остати на висини која доликује нашим културним напрезањима. Очекује се од ње, да ће то и овај пут учинити. Апелујемо на гостопримске осјећаје наших грађана, како би гостима боравак у Загребу, тој метрополи најдревније области Југославијине, што пријатнијим учинили.

Српско Академско Друштво „Његош“ у Загребу.

НОВИ САД, 13. фебруара 1914.

— **Подрепаши раде.** Овдашњи владин и клерикални лист постао је прави *памфлет*. У сваком броју има личних нападаја против дра Малешевића. У сваком броју »Српства« испуњене су по две-три стране листа *страшним личним погрдама против овога јавног раденика*. На све стране чепркају, куктају и марљиво траже та господа, ако би се што могло наћи да га окаљају. Износе његове приватне ствари и, кад већ друго ништа не могу да нађу, они га нападају због давно свршених и *већ заборављених парница*, у којима је као адвокат фунгирао. Сад су се латили **темишварске** парнице, *свршене у користи те опћине* **још пре четрнајест година**. Цео садржај тога броја све гамиже од личних погрда, лажи и клевета, тако, да се човек мора запитати, како се не досади претплатницима тога листа *читати толике бљувотине?* Кад би човек све те лажи и извртања хтео појединце побијати и свести на праву истину, морао би написати читаву књигу. А то подре-

паши нису заслужили, јер су тако ниско пали, да је народ преко њих прешао на дневни ред.

Све парничне трошкове и хонорар у тој темишварској парници *одобрила је у своје време* епархијска *надлежна власт*, а доцније и сам радикалски саборски одбор, који је у оно доба био с Малешевићем у највећем непријатељству. Па и само министарство просвете. Али треба клеветати и опет клеветати, сећајући се оне латинске пословице: **Ако „много и дуго клеветаш, мора се нешто прилепити.“**

Да та господа подрепаши раде с планом, морамо напоменути ово. Кад су се подрепаши, као »устремљени лавови«, устремили на „Браник“ и његову богату штампарију, *ради неке фузије партаја*, па кад се др. Малешевић тој *неприродној и по народ убитачној фузији* из дубоког уверења свом снагом противио, онда су му подрепаши попретили да ће га лично уништити, јер се та фузија мора спровести. (Сигурно по заповести од горе.) Један од њихових главних вођа рекао му је то, чим су са конференције изашли, а други сутрадан у кавани код краљице Јелисавете. За сад их не ћемо именовати.

Дакле још онда су се понашали као неке Revolver — журналисте, а сад мисле да је згодно време да ту намеру уништења — изврше. Међутим, они не могу већ више никог уништити, јер су својом ненародном и одметничком политиком пред јавним форумом народа српског — **сами себе уништили.**

Ми смо се увек држали начилне распре. А они непрекидно испуњавају ступце својег листа најгаднијим личним клеветама и погрдама, које само зато не можемо продуковати, јер би нашим читаоцима можда апетит покварили. Ми смо спрам њих тако уљудни били, да смо их по органу њиховом „*Српству*“ називали „*Српствaши*“. Али добијамо са више страна протесте, да је то неумесно, јер читалачка публика не познаје таку странку, па се буни. Она познаје само неку „*подрепашку*“ странку и „*подрепашки*“ лист. Па нам се поручује, кад они сами себе не називају „*Српствашима*“ него у сваком својем разговору отворено и јавно „подрепашима«; кад дакле они сами не налазе у том називу никакве увреде, зашто да их — веле ти наши пријатељи — ми одликујемо и крстимо лепим називом „Српствaши“ после толиких беспримерних бљувотина, изручених против нас и нашег листа.

— **Наша народно-црквена автономија у адреси хрватско-славонског сабора.** Ми смо у претпрошлом броју нашега листа донели у целокупности адресу хрватско-славонског сабора и подвукли смо оно место, где се спомиње наша народно-црквена автономија и изнимно стање у којем се она налази, те изриче нада да ће се законито стање успоставити. Ово мора сваког пријатеља автономије обрадовати, јер се тим актом цела хрватско-српска коалиција, а то је већина хрватског сабора, за нашу нар. цркв. автономију ангажовала те се може рећи, да је успостава автономије питање кратког времена.

Ово је у толико сигурније, јер је судбени сто у Сегедину, кад је ослободио уредника »Заставе« од оптужбе дражења против краљевске наредбе и постојећих комесарских установа — тиме уједно изрекао и то, да је од државне владе извршено укинуће автономије противно постојећем закону, IX. зак. чланку од 1868 г. — те тако противзаконит чин.

А са пресудама судова не сму се титрати ни државне владе, јер смо видели да је судска одлука отпирила злогласну владу Лукачеву.

Неће се дакле испунити жеља наших подрепаша, да се неки нов октројисан изборни ред узме за полугу нових избора за наш нар.-црквн. сабор, где би и они могли мало прочарити. Бадава ласкају срп.-хрв. коалицији, као мудрој политичарки и називају је опортунистичком странком (забога себи равном) — неће им упалити. Они би силом да деградирају српску народну самосталну странку, и да ју свуку у своје дубоке низине и учине себи равном. А већ и та помисао била би понижење за самосталну странку.

Удружене српске народне странке: **самостална, радикална, либерална, демократска и угарска самостална** — радиће на автономном пољу и даље заједнички, као што су отпочеле и као што су радиле и на петровданском сабору, јер се у питању автономије све народне странке потпуно слажу.

— **Осуђен клеветник.** Под насловом »*Српски динари опет пред судом*« доносе загребачке „*Новости*“:

„Једном је већ пред загребачким судбеним столом дошло до тужбе ради »српских динара«, али је јуначина, који је те српске динаре предбацивао неким коалиционим заступницима, кад је дошло до суда, повукао реп.

Недавно у времеме изборних агитација није се жацао драганички капелан Никола *Вученовац*, да на једној скупштини у Драганићу ондашњим кандидатима, а данашњим нар. заступницима Модрушану и дру Лукинићу добаци, да су примали српске динаре, а онда се тобоже исправио, да је хрватско-српска коалиција примала српске динаре. Ради ове инсинуације тужен је капелан Никола Вучиновец те *суђен* по кр. кот. суду у Карловцу на затвор од 6 тједана, односно глобу од 210 К.«

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

— **Цар Виљем о принцу Виду.** Сарајевска „Српска Ријеч“ у оригиналноме допису из Беча саопштава ово:

„Случило се да немачки цар Виљем други није био много расположен за то да нови пријесто сумњиве вриједности заузме принц Вид, који је у царској војсци све до јуче био мајор. По том се сазнало да цар управо није нимало расположен за то. Најзад се дочуло да цар истина неће пречити, али ако се пита за његово лично мишљење он је чак и противан да принц Вид прими ту понуду пријестола.

Ипак се преко свега тога прелазило, те су се цареве изјаве тумачиле како је коме било угодно тумачити их. Али је пред свој полазак на Крф цар Виљем дао још једну изјаву која одваја од досадашњијех.

Он је рекао:

— Принцу Виду желим лично свако добро, па се баш стога не радујем што се показао тако лаком. А када погледам на њ као на свога официра, онда се љутим; јер никако не могу пристати на то да ускоро видим једнога свога официра како по европскијем варијетеима држи предавања о земљи у којој је неко времеме био владалац.

Те су цареве ријечи врло јасне и примјетно разговијетне. Када се у Бечу сазнало за њих — а то је било тек уочи дана Видова доласка — помутила се радост свима које је његов полазак веселио. Принц Вид је морао потврдити истинитост те вијести, и онда се може већ знати какво је расположење у ствари завладало.

Ето тога факта нијесте могли читати у бечкијем новинама, а и он улази у детаље свечаности, приређене о доласку принца Вида у Беч.

Уза све треба имати на уму још и ово. У Берлину имају јединствен дар за одређивање и прорицање судбине појединијех личности. Ко се не сјећа како је кнез Бизмарк рекао младоме принцу Александру Батенбергу кад му се овај јавио полазећи у Бугарску да сједне на пријесто:

— То је врло лијепо: бар ћете имати лијепу успомену да сте некада били владар!

Као што је познато, све је дословно тако и било.

Сада је у истом Берлину цар Виљем други рекао принцу Виду нешто тако исто и мало горе. Није му прогнозирао чак ни лијепу успомену.

Послије свега није ни чудо што и пријатељи принца Вида и његове „државе“ зебу на срцу при помисли на блиску будућност. Балкан је вас сумпоровит, а хиљаду се интереса укрштају на њему.“

Атентат у Дебрецину.

Услед атентата, који је извршен на мађарско-унијатску бискупију у Дебрецину, у први мах је страшно гракнула шовинистичка престоничка штампа на *румунски народ* па чак и на остале немађарске народе у Угарској, као да су они *криви* због страшне несреће, која се десила у стану бискупа Миклошија. »Пестер Лојд« је тако побеснио, да је одмах осумњичио читаве народе за оно, што су учинили непознати људи. Али независни мађарски листови нису схватили ствар као »Пестер Лојд« и слични му листови, него упозоравају на *велику погрешку*, која је учињена са подређивањем 100.000 Румуна под хајду-дорошку новоосновану бискупију.

Дебрецинска и престоничка полиција тапкала је по мраку за неком Катарином *Бугарском*, док черновичка полиција није пронашла, да су кобни пакет послали бискупу Миклошију два Румуна из Румуније, по имену *Мандаеску* и *Аврам*.

Званични кругови у Будимпешти били су веома расположени, да свом снагом навале на *румунски народ* због овог грозног атентата, али су се брзо тргли, кад је Тиса из Бечa дошапнуто, да не треба читав један народ сумњичити због онога „дара“, што су га два човека послали из Черновица бискупу Миклошију и његову двору. И сад се из Будимпеште непрестано уверава, како је дебрецински атентат дело само таквих људи, који не ће, да између Румуна и Мађара завлада споразум.

Према најновијим телеграмима, черновичка полиција је установила, да је границу код Искана прешао само *Мандасеску*, и да је прешао у Буковину, а *Аврам*, који је носио кофер с екразитом, прешао је заобилазним путевима преко аустријске границе.

У Јаси-ју су полицајни кораци остали безуспешни.

ЛИСТАК.

ВЕЛИКА И МАЛА СУНЦА.

— Колико има од нашег сунца до првог суседног сунца? — Пашуљци и џинови у васиони. — Једно горостасно сунце. —

Колико су далека времена када је човек мислио да је грудва земље, која га носи кроз васиону, средиште света! Испитујући небо над собом, људи су увидели да је наша земља само мајушна пратиља сунчева; затим су били принуђени да увиде, да ни наше сунце није средиште света, него да и оно путује кроз васионски простор заједно са нама, у правцу других, далеких сунаца. Где се налазе та сунца? У каквој вези стоје она са нашим сунцем? Колико су велика? То су питања којима се астрономија већ деценијама занима.

Раздаљине у васиони тек су у последње време утврђене са приближном тачношћу. Ми смо од сунца удаљени, како последњи рачуни показују, 149,400.000 километара. Та раздаљина међутим представља ништавну даљину кад се упореди са даљином која нас дели од осталих сунаца. Светлост која путује брзином од 300.000 километара у секунди, стиже нам за време од 8 минута и 13 секунди; међутим, са Алфе, звезде из Кентаурова сазвежђа, светлост путује 4 године и 4 месеца. За то време светлост пређе 41,100 милијарди километара. Толико има од нас до нашег првог суседног сунца!

Да човек добије појам о тој огромној раздаљини треба да се сети да је авијатичар Брендежонк де Милуне тукао све рекорде у брзини летећи, на путу из Париза за Варшаву, брзином од преко 200 километара на сат. Знате ли колико би требало једном авијатичару, да летећи стално том брзином, стигне до најближег сунца? Два милиона и три стотине четрдесет и девет година.

Остала сунца су још даља према приближним прорачунима астронома. Са поларне звезде, која је исто тако васионски сусед, светлост путује до нас 46 година. Раздаљину, између нас и Кумове Сламе до сад је било немогућно израчунати, али се мисли да би требало 2000 до 3000 година да се пређе страшна васионска бездна, која нас од тих звезда дели.

Отуда се ни најјачим астрономским инструментима до сада нису могле повећати светле тачкице далеких сазвежђа.

Кад човек промисли мало о тим даљинама, неизбежно долази до закључка да далеке небесне звезде морају бити огромне по величини, кад нам кроз толико велике даљине изгледају као крупне светиљке. То нам даје одговор на питање: колика су остала сунца.

Има и малих сунаца, али су она и врло ретка и слабо видна. Наше сунце, које је 1.300.000 пута веће од земље, нека послужи као мера за поређење.

Астроном Лаланд је, у току својих посматрања, забележио у свој каталог једно сасвим мало сунце које носи број 21.185 и гравитира на 64 милиона километара далеко од земље. То сунце је једва нешто веће од Јупитера, а мање 4000 пута од нашег сунца. Сунце бр. 43 кордовскога каталога (зона V) није чак ни толико велико. То је сићушно сунце, најсићушније од свих што познајемо.

Али поред тих малих сунаца, кроз васиону се крећу читава чудовишта, поред којих наше сунце изгледа прави пигмеј. Сиријус, најлепша звезда на небу, већа је дванаест пута од нашега сунца. Замислите једну масу усијане паре од три милијона километара у пречнику, па ћете добити слику Сиријуса. Просион из сазвежђа Малога Пса, још је већи. Он је шеснаест пута већи од нашег сунца.

Пођимо даље кроз васиону. Прођимо брзо као мисао, поред Денеба, светле звезде из сазвежђа Лабуда, поред Веге, лепога сунца из сазвежђа Близанаца. Све су то тако велика сунца, да наше сунце према њима изгледа као ватрено клупче; али има и далеко већих. Пред нама је, даље, Капела или Коза, огромно сунце, веће 5.800 пута од нашег сунца; Арктурус, који, поред све огромне раздаљине која нас од њега дели — та је раздаљина 11 милиона пута већа од раздаљина која нас дели од сунца — сија на небу пуним сјајем; Бетелгеза, огромна звезда из сазвежђа Ориона.

Ни најсилнија уобразиља није у стању да представи величину тих сунаца. И Арктурус и Бетелгеза већи су од нашег сунца више него милион пута. Између њих и нашега сунца од прилике исти је однос као између земље и сунца.

Али ни то нису највећа сунца. Астрономи су нашли једну звезду која их све помрачава својим огромним димензијама. То је Канопус, који се може видети у јужним пределима. Ко хоће себи да представи величину тога небеснога џина, нека замисли да нека божанска сила почне гомилати на једно место у простору сунца као што је наше, и то да баца на гомилу свакога сата по једно сунце. За годину дана, накупило би се на тај начин 8760

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 13. фебруара 1914.

— **Молба ради потпомагања добровољног болничарског (женског) течаја, Друштва Црвеног Крста.** У прошлом броју нашега листа донели смо белешку о добровољном болничарском течају, који жели одржати одбор Угарског Црвеног Крста. Обраћајући пажњу цењене публике на потпомагање ове домољубиве и хумане установе, упућујемо на то, да овдашњи одбор Црвеног Крста жели отпочети 1. марта т. год. (по р. к.) добровољни (женски) течај, те моли Госпође и Госпођице, које учествовати желе на течају, да би ту своју намеру *што пре, но најдаље до 13. (26.) о. м.* усмено или писмено изјавити изволеле код председништва овдашњих женских задруга, или код потпредседника-пословође одбора Црвеног Крста г. Гезе *Форстера*, вар. сенатора, или код дра Шандора *Шосбергера*, управитеља вар. болнице.

— **Буњевци за народни језик.** За благајника Суботичке Трговачко-Обртничке банке изабран је г. Тиме *Војник-Туник*. Тим поводом пише суботички »Neven« ово: »Истина Тиме је вишт рабација, у трговачким науцима учен, има свог имања, има велико родство у Туниħ, у Кулунциħ, у Лендваи, у Габриħ и другим обитељима, али му данас све ово није помогло, као то, да уз мађарски и нимачки језик говори и *раски* добро! Ето зашто ми наглашивамо да *шриба учити наш машерински језик*. Зато, да усриħимо нашу дицу, да се могу у свиту врзати, миста заузимати!

Данас на трговачком и банковном пољу се све дрече и траже људих који знаду мађарски и буњевачки језик. Па ко да износи учених људих на површину у читавој овој земљи са мађарским и хрватско српским језиком, ако не Суботица?! Зато и опет велимо: гриши Суботица, што се не стара за практични живот, што неда увести у школе своје, у гимназију своју и српско-хрватски језик. Зато велимо нашим Буњевцима да најмодернију и највећу потрибу служе, кад задругу оснивају за буњевачке школе.«

— **Медицински факултет београдскога свеучилишта у изгледу.** Српска влада изаслала је ових дана: дра *Војислава Субошића* (оператера), професора дра Милана *Јовановића Батуша* и дра *Михла*, да обиђу поједина *мања* свеучилишта и да тамо проуче строј и начин издржавања тамошњих *медицинских факултета*. Тако ће поћи у Италију и то прво у *Падову* па још на који други италијански медицински факултет. Отуд ће прећи у Француску, Швајцарску, Немачку, па у Праг. Онда ће отићи у Јаси и Букурешт. Путовање и прегледање трајаће преко *шест недеља*. Споменути доктори поднеће влади опширан извештај о свему, па наравно и о потребном буџету. Отварање медицинскога факултета на београдском свеучилишту ставља се у изглед за *јесен*.

сунаца; али би то било мало. Ни за стотину година таквог рада не би се могла направити маса, велика као Канопусова. Јер је Канопус 3 милиона пута већи од нашег сунца. То је највећа звезда коју познајемо.

Човек се пита, какве планете могу пратити сунце тако великог обима, каква небесна тела могу издржати јару и пламен тако страховитог огњишта? Вероватно је, да планете, које се око Канопуса крећу, морају се налазити на огромној раздаљини. Иначе би за трен ока морале бити истопљене.

Сва та сунца, велика и мала, крећу се кроз васиону незамишљеним брзинама. Цела васиона је у покрету: одморка нигде нема. Ми сами путујемо на својој стази брзином, која је већа 25 пута од брзине, коју има при изласку из цеви граната, избачена из нашег најсилнијег топа.

Кроз васионски простор, кроз васионску ноћ, наша земаљска мрвица путује већ милијардама година без одмора. Сићушан микроб, приљубљен за ту мрвицу, човек, живи у вечитој ноћи, слеп за велике тајне, и диви се призору који му васиона пружа. Одакле иде, куда иде, и каква је воља поставила законе свему што живи — он то не зна. *„Политика“*.

— **Велика српска културна прослава у Загребу.** Српско акад. друштво „Његош“ у Загребу уз сарадњу *хрватских, словеначких* и *српских* културних установа, приређује у почаст *стогодишњице рођења апостола југословенске идеје* и свога патрона *Петра Петровића Његоша* 1, марта тек. године свечану седницу. Распоред прославе. I. У 9 сати је помен у срп. православној цркви. „Трагедија вјере и Његош“ проповиједа Dr. Николај *Велимировић*. II. *Свечана академија*. У 10 сати прије подне у просторијама Срп. Сокола Боговићева ул. бр. 7. 1. Отвара Академију г. Гавра *Милошевић* предсједник С. А. Д. „Његоша«, 2. *О Његошу* (генерално): говори г. Павле *Поповић* проф. београдског универзитета. 3. *Његошев одношај према Хрватима и овдашње српске струје према илиризму*: говори г. Dr. Ђуро *Шурмин*, проф. загребачког универзитета. 4. *Његош и Срби према Словенима*: говори г. Dr. Фрањо *Илешић*, доцент загребачког универзитета. 5. *Његошев национализам*: говори г. Dr. Николај *Волимировић*. 6. *„Словенац, Срб, Хрват“* пјева хрв. акад. друштво „Младост“, словеначко пјев. друштво „Словенац“ и срп. акад. друштво „Балкан“. III. *Југословенска бесједа с игранком.* На вече у пола девет сати у свима просторијама Хрватског Сокола и Кола, а уз судјеловање: г. Марка *Вушковића*, г. Јосипа *Павића*, г. Ернеста *Краута*, Хрв. Акад. Пјев. друштва „Младост“, Словенског пјев. друшт. „Славец“, Српског Пјевачког Друштва, Срп. Пјев. Акад. друштва „Балкан“. Адреса: S. A. D. „Njegoš“, Univerzitet Zagreb

— **Српско Црквено Певачко Друштво у Куманима**, које је недавно основано, приређује у суботу 15. (28.) фебруара 1914. у општинској гостионици своју прву друштвену забаву с игранком. Распоред: I. део: 1. „Отче наш“ од Јосифа Маринковића. Пева мошовити збор. 2. *Говор* пречас. господина Стевана *Мирковића*, друштвеног председника. 3. „Девојка куне свога драгана“. Срп. нар. песма из Босне из збирке Ј. К. Борјановић. — Пева сопран соло, уз пратњу хармонијума, госпођица Вукосава *Бугарска*. 4. „Ко је најбољи пријатељ девојци?“ Драматисана срп. нар. песма из Херцеговине (збирка Ј. К. Борјановића) за сопран и баритон соло и мешовити збор. 5. „Хај загрљени!“ од Исе Бајића. Пева мушки збор. 6. „Песма о песми“ од Чика Јове-Змаја. Декламује ученица Милеска *Маринкова*. 7. „Црногорка успављује свога синчића.“ Драматисана срп. нар. песма из Црне Горе (збирка Ј. К. Борјановића). Алт соло, уз пратњу хармонијума, пева госпођа Лепојка *Туџакова*. 8. „Путничка песма.“ Ср. нар. муслиманска песма из Босне. (Збирка Ј. К. Борјановића). -- Баритон соло, уз пратњу хармонијума, пева г. Марко *Вујић*. 9. „Босанчице“ II. коло од Ј. К. Борјановића. Пева мешовити збор са више сола, уз пратњу хермонијума. II. део: Игранка.

— **„Балканска Царица“ на енглеском језику.** Чувена драма црногорског краља Николе „Балканска Царица“, преведена је на енглески и приказиваће се на једној лондонској позорници у оригиналним костимима.

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— **Против „Салварзана“.** Противници Ерлиховог »Салварзана« у Немачкој раде сада на томе, да се *забрани* даља примена овог препарата. Берлински лекар др. *Древ* обратио се писмено државном санитету, скрећући му пажњу на то, како је *очигледна и велика опасност* од препарата „Ерлих-Хата 606“ за здравље и за живот, износећи да је до сада било при примени овог лека 275 случајева смрти и *велики број слепила, узетости и глувоће.* Он захтева, да се забрани даља примена Ерлиховог препарата „606.“

Међутим једном редактору „Франкфуртских Новина“ рекао је сам професор Ерлих тим поводом ово:

Баш и да се прими, да је цифра умрлих, коју је изнео др. Древ, као потпуно тачна, ипак се за то не може бацити одговорност на његов „Салварзан“. Пре свега треба знати, колико је велики број оних, који су употребљавали овај препарат, и поменута цифра умрлих не би нипошто представљала какав велики проценат. После тога мора се имати у виду, да приликом лечења „Салварзаном“ веома велику улогу игра лекар а још већу сам болесник; довољно је, да се болесник не влада по прописаној дијети и смрт је сасвим близу.

Да ли ће агитација против „Салварзана“ уродити каквим плодом, немогуће је још сада предвидети.

— **Краљица Јелена и Есад-паша.** На своме путу за Највид, *Есад*-паша је са свима члановима депутације која ће принцу од Вида понудити албански престо, свратио у Рим и тамо се задржао два дана. На дворском балу, који је приредио талијански краљевски пар и на који је и Есад-паша био позван, бранилац Скадра сусрео се са краљицом *Јеленом*, ћерком краља Николе и између њих се, по вестима из Рима, водио овакав разговор:

— Ја сам срећна, што могу овде да поздравим храброг браниоца Скадра, ословила је краљица Есад-пашу на *арнаутском* језику.

Есад је на то одговорио на *српском* језику овим речима:

— Ми смо чинили све што је могућно, да не будемо недостојни противници Вашега славног оца и његове јуначке војске.

— **Како у Немачкој „воле“ солдатеску.** Познати „јуначина“ оберштар *Рајшер* из Страсбурга, који је раме уз раме радио на изазивању становништва са лајтнантићем *Форстнером*, добио је приликом свога ослобођења пред судом преко 30.000 писама, карата и телеграма погрдног и увредљива садржаја из целог Елсаса и Лотарингије. Таквих бранича милитаризма требала би Немачка још неколико, пак би идеја антимилитаризма добро продрмала овим јединим ослонцем цара Вилхелма.

Овде ћемо споменути, да је злогласни лајтнантић *Форстнер* тужен суду, јер је у Саверну *обешчастио* једну 14-годишњу девојчицу. И место да му одмах суде, одгодили су рочиште, док господичић не постане пунолетан, како би се сам могао бранити. Тако изгледа Немачка у XX. веку!

Скопљанско се позориште диже.

Хрватски лист *„Новости“* доноси ову вест:

Један скопљански глумац, бивши члан хрв. казалишта у Осијеку писао је ових дана једном свом загребачком другу интересантан лист о приликама скопљанског казалишта. Јер у том листу имаде неких ставака, које су од интереса за јавност, износимо те ставке.

Скопље, 19. вељаче.

Описавши срдачни пријем у Београду — у којем се тај глумац, иначе пречанин, Хрват нашао први пут. Дигнувши плаћу унапријед у Београду, добише он и жена му бесплатне карте за себе и за пртљагу до Скопља. Прешавши преко гласовитог Куманова стигли су коначно у Скопље, где су срдачно примљени и од управе и од колега. „Почео је рад — пише дословно — на велико задовољство свију нас и управе и глумаца и публике, која се морала даномице враћати кућама не добивши више улазнице за представу. Не само Срби, већ Бугари, Турци и Грци управо су се натјецали, који ће напунити ону незаборавну и милу зграду, која нам је пред очима за вријеме од 1 и сат и по изгорила до темеља, а с њом толико физичког и психичког уложеног рада и муке. Но ако је све то постало жртвом незаситног демона, то је још већом вехеменцијом на оном гаришту на јаву избила идеја, која је руководида ствараче ове културне институције, и за коју је предестинирана била ова установа, скупила их у једно коло — *и за час је Скопље воширало 90.000 динара* као припомоћ за подизање нове зграде. Министарство је одмах телефонски обавијестило управника *Пушића*, да имадемо остати сви на окупу и да наставило рад. Ми сада уз наша потпуна берива чекамо одлуку, која ће по свој прилици за дан два пасти, да видимо куда ћемо путовати за вријеме док се подигне привремена арена, која ће за 4 недеље бити подигнута, у којој ћемо наставити наш рад и дочекати отворење нове модерне позоришне зграде. То је патриотизам и пожртвовање, а не као у Осијеку, кад смо тражили 500 круна послаше нам отказ и бацише нас на улицу“...

НОВИЈЕ.

Беч, 12. фебруара. Овамо је стигла арбанашка депутација.

Берлин, 12. фебруара. Арбанашки кнез отпутовао је у Петроград.

Кнез путује за Драч из Трста 12. марта.

Београд, 12. фебруара. Предстоји демисија министра грађевина Јовановића, који у питању оријенталних железница неће да попусти Аустро Угарској.

Беч, 12. фебруара. Царевинско је веће сазвано за 5. март.

Петроград, 12. фебруара. Државни је савет примио предлог о оснивању конзулата у Албанији.

Београд. 12. фебруара. „Новости“ пишу, како нови владалац арбанашки треба да буде у пријатељству са Србијом, и да, пре но што седне на арбанашки престо, прочита историју Србије и Бугарске.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ „БРАНИКА“.

Србијине новчане потребе.

Београд, 13. фебруара. Меродавни кругови побијају вести о намерама владе, да начини нов зајам. Каже се, да би се потребе за железнице и ратни материјал могле задовољити домаћим капиталом на основу државних бонова.

Новчани рад.

Велика српска тековина.

Пре једно 24 године основали су Срби у *Новом Саду Централни Кредитни Завод* са главницом од 200 хиљада форинти (400 000 круна) а 1895. године основана је Српска Банка у Загребу са 3 милијона круна. То су били онда, па су и данас наши највећи новчани заводи, који сад заједно располажу већ са *57 милијона круна*. И пре тога било је неколико српских новчаних завода, али су се — као што је познато — све више у туђој мешавини губили и у туђе руке прелазили, а кад се основала Српска Банка, прогледали су Срби на све стране. *Данас имамо на 150 чисто српских новчаних завода*, на 370 Српских Земљорадничких Задруга. Наши Срби тргли су се — хвала Богу — на све стране нагло и успешно. Србин се препородио готово свуд из темеља, а и онај који неће, нема сад више куд, већ и онај последњи мора и мораће напред. Данас располажу речена два највећа српска новчана завода, који су са три и по милијона почели, као што рекосмо, са главницом, резервом и улозима са неких 56 милијона круна, па да би се цео наш привредни покрет и рад према данашњим проширеним приликама усавршио, то су се, по предлогу господара Лазара *Дунђерског* и под његовим вођством, *споразумеле управе новосадског Централног Кредитног Завода и Српске Банке у Загребу, да се споје ти наши највећи заводи*, те да онда великом снагом, као завод од 56,000.000 круна, *прошире свој задатак, да целу снагу саберу*, да рад још боље подигну. То је — као што рекосмо — велики напредак, велика тековина, а дома-

шај те заједнице увидеће и разумеће убрзо и деца.

Будимпештански листови писали су ових дана, да осим Пеште нема у целој Угарској ни једног новчаног завода таког капитала и те снаге, а особито тога привредног значења, а ми морамо додати још и ово: Разлика је још и та, да у тој нашој Српској Банци има више од 6000 Срба акционара, а сигурно још и више других учесника. Ми Срби знамо себе, и све своје између себе, видимо између себе све шта се ради и како се ради, једном речи упућени смо у свему, пратимо свој рад и учествујемо сами у њему. А ко зна, ко прати, ко види, шта се ради по реченим будимпештанским и другим банкама, где Срби уопште никаква учешћа немају, где се на Србе најмање ко осврће, већ баш напротив? Зато утврђујемо и по хиљадити пут, да је за нас Србе велика тековина, *кад се прибира цела наша снага у наше руке*, јер се тиме сваки дан све више ослобађамо туђег утицаја, туђе превласти, зависности и робовања туђинцима.

Чим дознамо о тој ствари све појединости, проговорићемо о њој још опширније.

Трговина и промет.

Свињски и марвени вашар у Бечу.

(*Недељни извештај комисијонарске радње Јовичића, Акимовића и друга за марву и свиње, Беч, St. Marx, централни вашар.*)

Беч, 24. фебруара 1914.

За данашњи вашар било је пријављено 15728 комада. Дотерано је било 6902 комада пољске и 8334 комада угарске пасмине, свега 15236 комада.

Вашар био: лабавији.

Цене су биле:

									извимице
Прима свиње	од	134	до	136	ф.	„	„	137/138	по 4 кгм живе ваге без потрошарине.
Средњи	„	„	126	„	132	„	„		
Лаки	„	„	110	„	120	„	„	—	
Сремски	„	„	112	„	128	„	„	—	
Старе	„	„	112	„	120	„	„	—	
Пољски	„	„	112	„	134	„	„	136	

Марвени вашар

од 23. фебруара 1914.

Дотерано 2179 ком. угојених волова и са паше 650 „ бикова и крава свега 2829 ком.

Вашар био: лабавији.

Цене:

									извимице
Прима швајцарски	од	К	110	до	114				116/124
Средњи	„	„	„	94	„	106	„		—
Прима мађарски	„	„	„	86	„	94	„		—
Средњи	„	„	„	76	„	84	„		—
Лошији	„	„	„	68	„	74	„		—
Бикови	„	„	„	70	„	90	„		94
Краве	„	„	„	40	„	58	„		—
Босански	„	„	„	—	„	—	„		—

по 100 кила живе ваге без потрошарине.

Најучтивије умољавамо нашу господу пошиљаче, да нас о товарењу увек брзојавно известе.

Дозволе из затворених места за бечки слободни вашар набавља наш заступник госп. Јоца Митровановић, Budapest. Kőbánya, и довољно је истом господину писмено или брзојавно јавити, за које се вашаре и за колико се комада дозвола тражи.

Адреса за пошиљке и писма	Адреса за брзојаве
Јовичић, Акимовић и друг.	Јовичић
БЕЧ. ST. MARX.	БЕЧ, ST. MARX

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

Техничког цртача

требам одмах, по могућству који зна нешто и самостално мерити. Понуда са описом досадањег занимања (curriculum vitae) нека се пошаље на адресу 84 1-3

МИЛИВОЈ СОКОЛОВИЋ

дипл. инжињер Ст. Бечеј (Óbecse) Бачка.

ОГЛАШУЈТЕ У БРАНИКУ.

КОРЗО БИОСКОП

За среду и четвртак 25. и 26. Фебруара по р.

ПРОГРАМ:

1. Увод
2. Патеов гласник, природ.
3. Титика као лекар, комично
4. Страшан сан, американска драма
5. Морис као пепељуга, хум.
6. НИК-ВИНТЕР детективска појава у 2 д.

Радним даном после подне места су — осим ложа — у пола цене.

КОРЗО БИОСКОП

ПРОМЕСЕ *)

НА

Бечко-комуналне срећке.

Главни згодитак	К	300.000
1 „	К	20.000
1 „	К	10.000
5 згодитака по	К	2.000
12 „ „	К	500
2280 „ „	К	340

Жребање 2. марта 1914. по нов.

Цена К 22·—

издаје

МЕЊАЧНИЦА

Централног Кредитног Завода деоничарског друштва у Новом Саду.

*) Поштом шаљемо поруџбине само у том случају, ако нам се новац унапред пошаље заједно са 35 п. за рекомандацију.

ТРАЖИМ

за своју осамнајстогодишњу ћерку интелигентну дружбеницу — Српкињу, до 40 година стару. Желим, да је из боље куће, да говори српски, мађарски и немачки и да свира на гласовиру. Станујем на селу. Понуде са захтевима нека се упуте администрацији овог листа, које ће мени слати. 83 1—3

СВОЈ СВОМЕ! СВОЈ СВОМЕ!

Јаковљевић и Друг

УМЕТНИЧКА-ДЕКОРАТИВНИ БОЈАДИСАРИ

Вел. Кикинда.

Израђујемо и бојадишемо свете цркве дворнице и све остале просторије, у свима могућим израдама, као и византијско-српски стил. Даље бојадишемо и марморирамо и масним бојама. — Многе захвалнице од црквених општина стоје нам на расположењу. — Препоручујемо се српским црквеним општинама као и осталој српској публици. — Нацрте и предрачуну на захтев бесплатно! 527 14-26

ПОЗИВ.

П. Н. ДЕОНИЧАРИ

МАНОЈЛОВИЋ И ДРУГОВИ ПРИВРЕДНА БАНКА ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У СЕНТОМАШУ

ПОЗИВАЈУ СЕ УЧТИВО ДА ИЗВОЛЕ ДОЋИ НА

VII. РЕДОВНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ,

КОЈА ЋЕ СЕ ОДРЖАТИ 14. МАРТА ПО НОВОМ КАЛЕНДАРУ 1914. ГОДИНЕ У 3 САХАТА ПОСЛЕ ПОДНЕ У ПРОСТОРИЈАМА ЗАВОДА.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Избор два члана за оверовљење скупштинског записника.
2. Полагање рачуна и определење по уредби правила годишње чисте добити.
3. Извештај надзорног одбора.
4. Одобрење закључних рачуна и давање разрешнице управном и надзорном одбору.
5. Измена 15., 19., 26., 29. под ж. 31., 32., 38., 47. и 52. §. наших правила.
6. Избор предводног управитеља и једног члана у управу.
7. Евентуални предлози.

УПРАВА

МАНОЈЛОВИЋ И ДРУГОВИ ПРИВРЕДНА БАНКА ДЕОН. ДРУШТВА У СЕНТОМАШУ.

82 1—1

(En gros) (En detail)

На велико На мало

Највећа помодна српска трговина

Душан С. Монашевић Нови Сад

главна радња у Ђурчијској улици број 23. у сопственој кући

Телефон број 338. „Код Златне Кугле“ Телефон број 346.

Филијала у Новом Саду на Главној пијаци Кошут Лајош улица број 37. „Код Гајдаша“ || Филијала, у Вуковару на тргу Фрање Јосифа под вођством г. Б. Коњовића „Код Сокола“

Препоручује своја богато снабдевена стовришта у краткој, галантеријској, мушке и женске моде роби, и то: мушких и дечијих шешира и цилиндера из првих творница, мушких и дечијих капа, мушког и дечијег белог рубља, као и трико и Jaeger-рубља, крагнова, манцетни, краватни, штапова, кишобрана, каљача, путничких торби и куфера, новчаника, чарапа, рукавица и т. д. — **За жене:** сваковрсних накита за хаљине, опреме за невесте, кожних и кончаних рукавица, разних фулова, мидера, кецеља, доњих сукања, кошуља, венаца, шлајера, шалова, ручних торбица, штофова за ручне радове, сапуна, парфимерије и т. д. — **За моде салоне, кројаче и кројачице**: чипака, апликације, шпиценштофа, дугмади, конаца ит.д.

Част ми је обратити пажњу цењеној публици из Новога Сада, Вуковара и околине, да сам својим вишегодишњим радом на велико (en gros) доспео у пословну везу са првим творницама ово — и иноземства те сам услед тога у пријатном положају, да своје поштоване муштерије како на велико (en gros) тако и на мало (en deteil), и у богатом избору и у изврсној каквоћи, а по најјефтинијим ценама, задовољити могу. О чему молим, да се свако у мојим радњама без обвезе купа осведочити узволи.

Свој своме! 510 21—104 Свој своме! Најјефтиније и строго утврђене цене!

Србима трговцима, препоручујем своје изврсно снабдевено en gros стовариште!

СЛАНО КУПАТИЛО

У СТАРОМ СЛАНКАМЕНУ

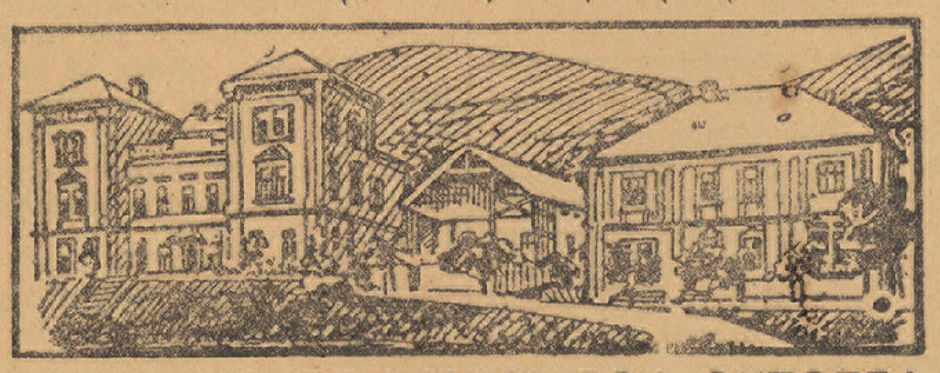

ОТВОРЕНО ОД 1. МАЈА ДО 1. ОКТОБРА.

Сланача специјалано лечи: ревматизам зглобова и мишића; ексудативно запаљење у трбушној дупљи, материци и јајницима; све врсте катаралних запаљења; малокрвност, бледуњавост и шкрофулозу свију облика; жигове и севотине; извесне врсте кожних болести.

КУПАТИЛО има 60 елегантно намештених соба са ценом од 1 до 6 Круне.

Лепу пространу новосаграђену рестаурацију са добрим јелима и пићем, сталну музику која трипут дневно свира.

Ближа извешћа и проспекте бесплатно даје:

54 8-100 **ШТЕДИОНИЦА У СТ. ПАЗОВИ.**

Власник и издавалац: Деоничарско друштво Браник.

Електрична Штампарија д. д. Браника у Н. Саду.